

Auteur: René Notenbomer | Beeld: fietssnelweg van René Notenbomer

OPINIE

Van praten naar doen, van grijs naar groen

Gemeenten kunnen sneller verduurzamen, mits ze bereid zijn om te leren van valkuilen uit het verleden en leren denken vanuit het doel in plaats vanuit het proces. In mijn boek *Vergroen je gemeente nu* omschrijf ik de ambtelijke en bestuurlijke worsteling van gemeenten met het omzetten van ambities in daden. Onder meer door organisatorische verzuiling, vastgeroeste patronen en bureaucratie missen ze regelmatig kansen om sneller te vergroenen. De wil is er en er gebeurt best wel wat, maar het is te weinig en het gaat te langzaam. Hoe kom je sneller van praten tot actie?

Het leek een geweldige kans: bied alle inwoners met een garagebox korting op de rioolbelasting als ze hun dak vergroenen. Bitumen hotspots veranderen in groene oases. De betreffende vereniging van eigenaren moppert al jaren over de ruim 100 euro rioolbelasting per box, terwijl een riool-aansluiting grotendeels ontbreekt. Schrap de belasting voor eigenaars die hun dak vergroenen, is hun verzoek, resulterend in 2000 vierkante meter daktuin. Helaas zet de gemeente in kwestie onbedoeld een streep door het plan, want zij schaft de rioolbelasting voor alle garageboxen af. Een mooi cadeau, maar gelijktijdig een gemiste kans: de gemeente loopt inkomsten mis en de stad wordt niet groener. Door interne verzuiling werken bestuurders en ambtenaren onvoldoende samen aan vraagstukken en missen ze kansen om sneller te verduurzamen. Kijk eens over je zuil heen en combineer de rioolbelasting met een tegeltaks en maak wellicht budgetneutraal werk van vergroening.

Vaste denkpatronen

Ongetwijfeld denken nu sommige lezers: 'Ja, maar zo eenvoudig is dat niet in mijn gemeente, want ...' Dat zal best, maar met die vastgeroeste houding komen we niet verder. Neem nou de routinematige aanpak van nieuwbouwwijken. Ondanks alle mooie beloften is er meestal bedroevend weinig oog voor de natuur. Architecten leven zich uit op het ontwerp van de woning, maar de ontwikkelaar richt de achterzijde in als de zoveelste treurige IKEA-Vinex-wijk met fantasieloze tuinhuisjes, een tenenkrommend schuttingparadijs, grote terrassen en graftombes die doorgaan voor plantenbak.

Mensen klagen over zomerse hitte en schaffen van lieverlee airconditioners aan. Waarom eisen gemeenten niet dat ieder nieuwbouwproject zowel energieneutraal als klimaatadaptief gebouwd wordt? Met aandacht voor de biodiversiteit. Doorbreek vaste denkpatronen, definieer nieuwe kaders en bouw natuurinclusief. Gemeenten kunnen verandering sturen, maar vinden omdenken lastig. Innovatie past niet binnen de regels, geeft onzekerheid en vereist nieuwe samenwerkingsvormen. Helaas verandert ingeslepen gedrag slechts tergend langzaam.

Fietssnelweg

Traditionele keuzes zijn helaas nog steeds schering en inslag. De oplossing voldoet wel aan de norm, maar laat kansen voor verduurzaming onbenut. En zelfs als een

ambitie echt in daden wordt omgezet, gaat het door een gebrek aan praktijkervaring nog mis. Neem nou de fietssnelweg, een prachtig initiatief dat zowel het milieu als je gezondheid een impuls geeft. Hij is er om het fietsen aantrekkelijker te maken, maar bent u bekend met de gemiddelde fietssnelweg? Deze betonnen stroken lijken op de Autobahnen in Zuid-Duitsland: kaarsrecht en meestal zonder enige beschutting tegen weer en wind. En waarom loopt de fietssnelweg zo vaak parallel aan de autosnelweg en eindigt hij abrupt bij een door auto's gedomineerd verkeersknooppunt?

Weg met die *highway to hell* en ruim baan voor boomwallen, struiken en bloemen. Een paradijs waar de fietser altijd voorrang heeft, zonder tegenwind, heerlijk koel op hete dagen en een genot voor het oog. Goed voor mens, plant en dier. Stimuleer het omdenken en doek per direct alle dienstauto's en (overvolle) parkeerplaatsen voor het gemeentehuis op. *Practice what you preach* en ga toch fietsen. Dan ontdek je vanzelf nieuwe kansen.

Paringsdans

Gelukkig zijn inwoners een stuk creatiever en willen aan de slag. Helaas drukt de overheid burgerinitiatief systematisch de kop in. Gemeenten leggen liever uit waarom iets niet kan dan dat ze meedenken over hoe het

wél kan slagen. Ze praten, stimuleren en verbinden, maar zodra het concreet wordt sta je als burger mooi in de kou. Neem bijvoorbeeld dat wijkcomité dat graag wil investeren in een eigen windmolen. De initiatiefnemers worden bijkans ambtelijk doodgeknuffeld. Maar na het voorspel eindigt de paringsdans abrupt, want er zijn wetten, regels en geboden. En die zijn heilig! Kafka zou er jaloers op zijn: spoorregels, energieregels, grondregels, landschapsregels, enzovoorts. Weg wijkwindmolen, weg positieve energie. Dit staat in schril contrast met het omgevingswetdenken. De energietransitie is primair *investors paradise*, daar heb je als kleine burger niets te zoeken. Mega wind- en zonneparken ontsieren ons landschap, slurpen subsidiegeld, maken rijke investeerders rijker en zadelen de regio op met de overlast. Kom als gemeente en provincie eindelijk op voor je eigen inwoners. Ontwikkel samen projecten en laat de regio geld verdienen aan de energietransitie en circulair ondernemerschap. Ga na het voorspel eens over tot de daad.

Aanbestedingskoffie

En laat het daar niet bij. Wil je meer impact, vergroen dan per direct je inkoopbeleid. Richt je daarbij niet alleen op de inhoud, maar ook op de vorm. Specificeer niet langer het middel, maar beperk je tot het doel en bied daarmee ruimte aan innovatieve

VINEX-wijk, Hoogkarspel

VINEX-wijk, Waalsprong

oplossingen. Committeer je daarbij voor langere termijn aan een partner, investeer in de relatie en stimuleer elkaar tot vernieuwing. Helaas zijn veel inkopers nog steeds geobsedeerd door de laagste prijs en maken ze aanbestedingen zo complex dat alleen grote marktpartijen kunnen winnen. Zij zijn bedreven in het liegen binnen de lijntjes en introduceren bij voorkeur traditionele oplossingen met hoge marges. Zelfs de aanbesteding van koffie is voor menig mkb'er al te complex gemaakt. Maar wraak is zoet, getuige de kwaliteit van de aanbestedingskoffie. Stuur je verkopers op cursus en maak kennis met nieuwe aanbestedingsvormen, zoals *Rapid Circular Contracting*. Dan kom je sneller tot duurzame oplossingen: circulaire snelwegen die ook nog goed zijn voor de natuur, wijken die geen energie slurpen maar leverancier zijn en straks is misschien zelfs de koffie op het gemeentehuis drinkbaar.

Actie

Het zijn zo maar een paar praktijkvoorbeelden behorend bij gemeentelijke valkuilen die ik in mijn boek benoem. Het beleid druipt van de groene ambitie, maar de realisatie verloopt tergend traag. Menig college zal sneuvelen op de papieren geldingsdrang, tenzij we nu in actie komen. En die bereidheid is er. Steeds meer individuele ambtenaren en bestuurders willen van kletsen naar actie. Ze zijn klaar met hun eigen

bureaucratie en willen zichtbaar resultaat. Ze zoeken naar alternatieve wegen, weg van de overregulering, het Excelfetisjisme en de angstcultuur. Ambtelijke ongehoorzaamheid wordt langzamerhand salonfähig. Verduurzaming is geen *rocketscience*, de oplossingen zijn er al. Wil je net als ik aan de slag? En ben je expert in geveltuinen? Meld je dan bij mij, dan toveren we samen die lelijke Vinex-tuinhuisjes om in groene oases. Dan ontwikkelen we circulaire zelfbouwblokken van lokaal afvalplastic met geïntegreerde geveltuinen en wateropslag. Voor de platte daken ontwikkelen we slimme *rooftopgarden-boxes*: op werkhoogte, met waterbuffer en gegarandeerd slakvrij. Ik wil niet horen waarom dat niet kan, maar zoek de doeners die het lef hebben om er samen een succes van te maken. Van praten naar doen, van grijs naar groen. Wie wordt daar nu niet blij van?

Over de auteur

René Notenbomer is auteur van *Vergroen je gemeente nu*, columnist bij *Binnenlands Bestuur* en ambassadeur voor Save Plastics. Daarnaast is hij actief als adviseur circulaire economie en klimaatadaptatie en treedt hij op als duurzaam spreker voor de Speakers Academy. Hij is medeoprichter van het SDG-platform, waar hij bewezen groene concepten implementeert bij organisaties met SDG-ambities. Voor meer informatie en contact: www.vergroenjegemeente.nu en info@vergroenjegemeente.nu